

Олександр Євгенович Волков,

Університет сучасних знань (м. Київ), здобувач;

 <https://orcid.org/0000-0002-9912-0082>,

e-mail: mlinar3000@gmail.com

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВИКОРИСТАННЯ ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ ЯК ВАЖЛИВОГО КОМПОНЕНТА ПРИРОДООХОРОННОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Розглянуто зміст і значення правового режиму крізь призму сфери дослідження лісового фонду України, запропоновано визначення поняття правового режиму лісового фонду. Зазначено, що ефективно збереження лісового фонду як важливого компонента природоохоронного комплексу України безпосередньо залежить від належної реалізації норм законодавства, яке регламентує відносини щодо використання й охорони лісових ресурсів, його відповідності цих норм положенням європейського законодавства та вимогам часу, а також від систематичності здійснення державного контролю за сферою використання та відновлення лісових ресурсів. Зроблено висновок про необхідність удосконалення адміністративно-правових засад використання (охорони) об'єктів лісового фонду та належної правової регламентації відносин у цій сфері шляхом розробки й ухвалення Закону України «Про лісовий фонд України» та кодифікації лісового законодавства України.

Ключові слова: правовий режим, лісовий фонд, використання й охорона, лісові ресурси, адміністративно-правове регулювання, природоохоронний комплекс.

Оригінальна стаття

Постановка проблеми

Одним з найбільших багатств України є ліси – основне джерело деревини, технічної та лікарської сировини, що використовуються у різних галузях господарства та промисловості. Ліси відіграють також важливу екологічну роль: вони є джерелом поліпшення клімату, місцем для життя звірів і птахів, захищають ґрунти від ерозії, а також використовуються в рекреаційних, культурно-оздоровчих та естетичних цілях [1, с. 276]. Отже, значення лісового фонду величезне, він виконує важливі для держави та суспільства функції – економічну, екологічну та господарську. Зазначимо, що від імені народу України права власника лісових та інших природних ресурсів здійснюють органи державної влади та місцевого самоврядування в межах, визначених Конституцією України¹.

¹ Конституція України: закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : ред. від 21.02.2019.

На жаль, в Україні актуальною є проблема нераціонального використання природних ресурсів, зокрема лісових (деревини). Сучасний стан охорони лісового фонду в Україні перебуває в жахливому стані, кожного року ліси нещадно знищуються [2]. Основними причинами такої негативної ситуації є: відсутність дієвого державного контролю за кількісним та якісним складом деревини, яка вирубується; відсутність чіткої деталізації повноважень усіх суб'єктів охорони лісового фонду у спеціальних законах; недосконалість або невідповідність вимогам часу національного законодавства, яке регулює відносини у сфері використання лісового фонду, подеколи навіть неправильне трактування і застосування норм законодавства; непрозорість дозвільних процедур у лісовій галузі. Наслідками є велика кількість порушень правового режиму використання лісів, зловживання з боку лісгоспів, а іноді навіть об'єктів природно-заповідного фонду, які, до речі, зобов'язані зберігати природні цінності відповідної заповідної території. Доки цю проблему не вирішено на законодавчому рівні, доти в державі безконтрольно крадеться цінна деревина.

Стан дослідження проблеми

Питанням удосконалення правового регулювання сфери управління та охорони природних ресурсів (у тому числі захисту лісів) як складового елемента забезпечення екологічної безпеки держави приділялася увага у працях О. І. Логвиненко («Лісоохоронна справа в Україні: історико-правовий аспект», 2006 р.), А. С. Макаренка («Обліково-аналітичне забезпечення управління раціональним лісокористуванням», 2018 р.), С. В. Прудника («Адміністративно-правові засоби забезпечення екологічної безпеки в Україні», 2018 р.), О. О. Стагівки («Правовий режим природно-заповідного фонду як складового елемента екологічної мережі України», 2018 р.), Х. В. Юшкевич («Адміністративно-правові засади охорони та захисту лісового фонду України», 2019 р.), В. С. Шако («Удосконалення механізмів реалізації державного управління екологічною політикою на регіональному рівні», 2018 р.), Н. Я. Шпарики («Міжнародно-правові акти як джерела екологічного права України», 2017 р.) та інших вітчизняних науковців. Здобутки вказаних учених не лише мають теоретичне і практичне значення для досліджуваної сфери, й стали основою для подальших наукових розробок з окресленої проблематики. Однак з урахуванням змін у соціально-економічній і політичній сферах, розвитку процесу адаптації українського законодавства, зокрема лісового, до норм європейського законодавства проблема вдосконалення адміністративно-правового забезпечення правового режиму використання й охорони лісового фонду як важливого компонента природного комплексу України в умовах сьогодення є недостатньо дослідженою, а отже, вимагає комплексної наукової розробки та висвітлення.

Мета і завдання дослідження

Метою цієї статті є дослідження поняття та змісту правового режиму використання й охорони лісового фонду у природоохоронному комплексі України, а також аналіз положень чинного національного законодавства, яким урегульовано сферу управління лісовими ресурсами в Україні.

Для досягнення мети були вирішені такі *завдання*: проаналізувати сучасний стан адміністративно-правових засад використання й охорони лісового фонду в Україні; окреслити шляхи його вдосконалення.

Наукова новизна дослідження

У статті сформульовано низку нових теоретичних положень, висновків і пропозицій, зокрема запропоновано авторське визначення поняття «правовий режим лісового фонду» та надано характеристику його елементів у контексті систематизації законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів, що регулюють сферу управління лісовим фондом в Україні.

Виклад основного матеріалу

В юридичній літературі поняття «правовий режим» визнається явищем універсальним і багатоаспектним: «Воно також є неоднозначним, оскільки може мати різне змістове навантаження залежно від сфери наукового дослідження, особливостей авторського підходу до проблеми тощо. Крім того, термін "правовий режим" уживається в різних галузях права для характеристики об'єкта правовідносин» [3, с. 247]. За етимологічним походженням правовий режим у загальному значенні виражається передусім у системі чинного законодавства, сукупності методів правового регулювання, процесах правотворчості та реалізації права, правовій свідомості суспільства [4, с. 25].

Деякі науковці (наприклад А. І. Бобильов, В. М. Сирих, В. В. Сухонос) розглядають правовий режим як соціальну категорію та різновид соціального режиму. Однак, на думку більшості вчених (С. С. Алексеєва, О. В. Малька, О. О. Статівко, А. В. Томаш, Ю. С. Шемшученка, Х. В. Юшкевич та ін.), яку підтримує автор цього дослідження, правовий режим слід визначати як самостійну правову категорію, важливу складову правової системи. Це обумовлено тим, що правовий режим завжди встановлюється, змінюється, припиняється та забезпечується правом. Поза правом він апріорі не існує [5, с. 347]. Отже, з погляду правового інструментарію правовий режим розглядається як особливий порядок правового регулювання, що виражається в певному поєднанні юридичних засобів, створює бажаний соціальний стан і конкретний ступінь сприятливості чи несприятливості для задоволення інтересів суб'єктів права [6, с. 164]. Інакше кажучи, правовий режим передбачає певний порядок правового регулювання,

який у контексті адміністративного права забезпечується поєднанням адміністративних методів і способів правового регулювання (характеризується наявністю заборон, дозволів та позитивних зобов'язань), які використовуються для його реалізації. У цьому аспекті Д. Д. Коссе пояснює: якщо механізм правового регулювання – це юридична категорія, яка вказує як здійснюється правове забезпечення, відповідно, правовий режим – це завжди змістова характеристика конкретних нормативних засобів (актів), які повинні організувати визначену частину життєдіяльності людини в конкретній галузі [7, с. 115]. Тому термін «правовий режим» широко використовується в національному законодавстві, зокрема в законах України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16 березня 2000 р. та «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 27 лютого 1991 р.

Спираючись на наукові погляди Н. В. Бондарчук [1] і С. В. Матчука [8], правовий режим лісового фонду розглянемо як адміністративно-правову категорію, яку слід визначити як встановлені нормами адміністративного права порядок та умови використання й охорони лісових ресурсів, забезпечення та захисту прав власників лісів і лісокористувачів, додержання та реалізації положень адміністративного та лісового законодавства України, здійснення державного управління лісовими ресурсами, забезпечення контролю за використанням лісу шляхом ведення лісового кадастру, моніторингу лісових ресурсів, справляння плати за лісокористування, здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері користування природними (лісовими) ресурсами, притягнення до юридичної відповідальності за порушення законодавства про охорону та використання лісового фонду. Отже, елементами правового режиму лісів є: право власності на ліси; право користування лісовими ресурсами; управління використанням та охороною лісів; правова охорона лісів і відповідальність за порушення природоохоронного (лісового) законодавства [1, с. 277; 8, с. 32]. Кожен з елементів правового режиму лісового фонду має свою специфіку порівняно з правовими режимами використання й охорони інших природних ресурсів.

Виходячи зі змісту наданого визначення, правовий режим охорони та використання лісових ресурсів характеризується тим, що: 1) є особливим порядком правового регулювання, який складається з адміністративних, економічних та інших правових засобів (способів), характеризується певним їх поєднанням; 2) його основною метою є правова регламентація (врегулювання) суспільних відносин у сфері використання лісового фонду (встановлення відповідних правил і вимог у спеціальних нормативних актах), виділяючи при цьому в часі та просторі ті чи інші суб'єкти й об'єкти права; 3) встановлюється нормами адміністративного й екологічного законодавства;

4) забезпечується державою через реалізацію контролю (нагляду) з боку уповноважених органів державної влади; 5) створює конкретний ступінь сприятливості [9, с. 67] для задоволення інтересів суспільства та держави, інтересів окремих суб'єктів права.

Фактично правовий режим використання лісового фонду в Україні реалізується через механізм правового регулювання, який є загальним порядком, процесом дії та реалізації норм права в цій сфері. З урахуванням цієї особливості розглянемо стан нормативної бази, яка регламентує суспільні відносини, пов'язані з охороною лісів.

Сучасна система природоохоронного законодавства України ґрунтується на багатьох нормативно-правових актах різної юридичної сили. Суб'єктний склад урегулювання відносин у природоохоронній сфері загалом достатньо великий, тому для правової системи характерна розгалуженість норм лісового законодавства України.

Провідне місце в ієрархічній системі лісового законодавства посідає Конституція України, відповідно до положень якої ухвалено законодавчі та підзаконні правові акти України. У тексті Основного Закону України охорона природного середовища, серед іншого і лісів, посідає вагоме місце. Саме кризь призму реалізації положень Конституції України слід розглядати існуючу сьогодні проблему регулювання правового режиму використання лісового фонду як природного ресурсу. Крім того, у ст. 13 Конституції закріплено первинне право власності на ліси: «Земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, ... є об'єктами права власності Українського народу»¹.

В основу законодавчих актів лісового законодавства покладено Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» (1991 р.), яким встановлено крім загальних принципів і вимог щодо охорони окремих елементів довкілля також правила використання об'єктів лісового фонду². У Законі України «Про природно-заповідний фонд України» (1992 р.) закріплено порядок і вимоги режиму спеціального використання природних ресурсів (у тому числі лісових) у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду³. Законом України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» (2019 р.) передбачено стратегічні цілі та завдання у сфері охорони лісів⁴.

¹ Там само.

² Про охорону навколишнього природного середовища: закон України від 25.06.1991 № 1264-ХІІ: ред. від 12.10.2018.

³ Про природно-заповідний фонд України: закон України від 16.06.1992 № 2456-ХІІ. ред. від 19.04.2018.

⁴ Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: закон України від 28.02.2019 № 2697-VIII.

В умовах сьогодення суспільні відносини щодо використання лісів регулюються іншими спеціальними законодавчими актами. Так, положеннями Закону України «Про рослинний світ» регулюються відносини, пов'язані з використанням та охороною природної рослинності поза лісів¹. Закони України «Про тваринний світ» і «Про мисливське господарство та полювання» закріплюють порядок надання користувачам мисливського господарства земельних ділянок у лісах з метою задоволення їхніх потреб. Загалом, багатоглибове використання (користування) лісових ресурсів є однією з особливостей правового режиму лісового фонду [10, с. 57], для якого характерна наявність відносин, пов'язаних із: 1) вирощуванням лісів, заготовкою різних порід деревини; 2) здійсненням науково-дослідної діяльності та системи заходів культурно-оздоровчого характеру, пов'язаних зі сферою використання об'єктів лісового фонду; 3) організацією діяльності мисливських господарств.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони пралісів згідно з Рамковою конвенцією про охорону і сталий розвиток Карпат» від 23 травня 2017 р. закріплено поняття «праліси», «природні ліси», «квазіпраліси» та встановлено особливий правовий режим їх збереження та охорони. Зокрема, заборонено всі види рубок, у тому числі санітарні, рубки формування й оздоровлення лісів (крім догляду за лінійними об'єктами та вирубування окремих дерев під час гасіння пожежі), будівництво споруд, прокладання шляхів, лінійних та інших об'єктів транспорту і зв'язку, випасання худоби, промислову заготовку недеревинних лісових продуктів, проїзд транспортних засобів². Водночас у Законі України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, пов'язаної з реалізацією та експортом лісоматеріалів» (2005 р.) визначено особливий правовий режим експорту і реалізації лісо- та пиломатеріалів³.

Важливими в системі законодавства України з питань охорони та використання лісів є такі законодавчі акти, як Земельний і Лісовий кодекси України. Однак, якщо у ст. 55 Земельного кодексу України підкреслюється особливий зв'язок землі та лісу через визначення

¹ Про рослинний світ: закон України від 09.04.1999 № 591-XIV: ред. від 04.10.2018.

² Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони пралісів згідно з Рамковою конвенцією про охорону і сталий розвиток Карпат: закон України від 23.05.2017 № 2063-VII.

³ Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, пов'язаної з реалізацією та експортом лісоматеріалів: закон України від 08.09.2005 № 2860-IV: ред. від 01.01.2019.

складу земель лісового фонду¹, то у ст. 1 Лісового кодексу України (надалі – ЛК України) міститься чітке визначення поняття лісу². Крім того, в ЛК України врегульовані такі питання: призначення лісових ресурсів; права власності на ліси і права користування ними; державне регулювання та управління у сфері лісових відносин; нормативно-правові акти з ведення лісового господарства; організація та ведення лісового господарства; функціональний поділ лісів; норми використання лісових ресурсів, лісовпорядкування, державного лісового кадастру й обліку лісів, моніторингу лісів і лісової сертифікації; зміна цільового призначення земельних лісових ділянок з метою їх використання в цілях, не пов'язаних з веденням лісового господарства; умови використання лісових ресурсів; відтворення лісів; поліпшення якісного складу лісів; збереження біорізноманіття в лісах, охорона та захист лісів тощо³.

Також у ст. 39 ЛК України визначено критерії, згідно з якими ліси України поділяються на: 1) захисні (виконують переважно водоохоронні, ґрунтозахисні й інші захисні функції); 2) рекреаційно-оздоровчі (виконують рекреаційні, санітарні, гігієнічні й оздоровчі функції); 3) експлуатаційні; 4) ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення (виконують особливі природоохоронні, естетичні та наукові функції)⁴. Зауважимо, що питання рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів урегульовано Податковим кодексом України. Окремо звернемо увагу, що ст. 105 ЛК України вказує на адміністративну, кримінальну, дисциплінарну та цивільно-правову відповідальність за порушення лісового законодавства. Так, у Кодексі України про адміністративні правопорушення передбачено адміністративну відповідальність за незаконне використання земель державного лісового фонду (ст. 63), порушення встановленого порядку використання лісосічного фонду, заготівлі та вивезення деревини, заготівлі живиці (ст. 64), незаконну порубку, пошкодження та знищення лісових культур і молодняка (ст. 65) та інші правопорушення, передбачені ст. 65-1, 66–77 [11, с. 88–91]. Водночас притягнення до кримінальної відповідальності передбачено за вчинення злочинів, визначених статтями 245 (знищення або пошкодження лісових масивів), 246 (незаконна порубка лісу), 247 (порушення законодавства про захист рослин) Кримінального кодексу України⁵.

¹ Земельний кодекс України : закон України від 25.10.2001 № 2768-III : ред. від 07.02.2019.

² Лісовий кодекс України : закон України від 21.01.1994 № 3852-XII : ред. від 01.01.2019.

³ Там само.

⁴ Там само.

⁵ Кримінальний кодекс України : закон України від 05.04.2001 № 2341-III : ред. від 25.04.2019.

Як відомо, Україна бере активну участь у міжнародному співробітництві в галузі охорони та використання територій і природоохоронних об'єктів, у тому числі лісового фонду, на основі багатосторонніх та двосторонніх міжнародних угод. Тому особливе місце в системі лісового законодавства займають міжнародні правові акти, ратифіковані Верховною Радою України. До них належать: Конвенція про охорону біологічного різноманіття (Ріо-де-Жанейро, 1992 р.), Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що знаходяться під загрозою зникнення (Вашингтонська конвенція CITES, 1973 р., ратифікована в Україні в 1999 р.). Зазначимо, що, якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, передбачено інші правила, ніж ті, що визначені у відповідному акті законодавства України, то згідно з ч. 2 ст. 19 Закону України від 29 червня 2004 р. № 1906-IV «Про міжнародні договори України», ст. 3 Закону України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV «Про міжнародне приватне право» застосовуються правила міжнародного договору¹.

Наступним рівнем ієрархічної системи лісового законодавства є нормативно-правові акти підзаконного характеру – укази Президента України та постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, які конкретизують питання правового режиму використання (охорони) лісового фонду. До таких нормативних актів слід віднести укази Президента України від 5 січня 2004 р. № 1/2004 «Про заходи щодо посилення державного контролю у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів»² та від 21 листопада 2017 р. № 381/2017 «Про додаткові заходи щодо розвитку лісового господарства, раціонального природокористування та збереження об'єктів природно-заповідного фонду», в яких визначено заходи щодо підвищення ефективності державного управління та контролю у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів, забезпечення створення умов для подальшого розвитку лісового господарства³. Зауважимо, що значення нормотворчої діяльності Президента України обумовлено тим, що він своїми указами затверджує положення про міністерства, зокрема Міністерство екології та природних ресурсів

¹ Про застосування судами міжнародних договорів України при здійсненні правосуддя : постанова Пленуму Вищ. спеціаліз. суду України з розгляду цивіл. і кримінал. справ від 19.12.2014 № 13.

² Про заходи щодо посилення державного контролю у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів : указ Президента України від 05.01.2004 № 1/2004.

³ Про додаткові заходи щодо розвитку лісового господарства, раціонального природокористування та збереження об'єктів природно-заповідного фонду : указ Президента України від 21.11.2017 № 381/2017.

України, й інші центральні органи виконавчої влади, уповноваженні на управління й охорону лісових ресурсів.

Значну частину нормативно-правових актів, які регулюють сферу охорони лісів, ухвалено урядом України. Йдеться про: Постанову Кабінету Міністрів України від 12 травня 2007 р. № 724 «Про затвердження Правил поліпшення якісного складу лісів», якою визначено основні вимоги до здійснення лісгосподарських заходів, спрямованих на підвищення стійкості деревостанів, збереження біорізноманіття лісів, їх оздоровлення і посилення захисних, санітарно-гігієнічних та інших функцій шляхом проведення рубок формування і оздоровлення лісів¹; Постанову Кабінету Міністрів України від 23 травня 2007 р. № 761 «Про врегулювання питань щодо спеціального використання лісових ресурсів», якою врегульовано умови та механізм спеціального використання лісових ресурсів – заготівлі деревини під час проведення рубок головного користування, другорядних лісових матеріалів, побічних лісових користувань і використання корисних властивостей лісів²; Постанову Кабінету Міністрів України від 16 травня 2007 р. № 733 «Про затвердження Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок», якою встановлено єдині вимоги до поділу лісів на категорії, умови й ознаки віднесення їх до таких категорій, а також виділення особливо захисних лісових ділянок з режимом обмеженого лісокористування³.

Потрібно зазначити, що ліси, які зростають на одній території та відповідають умовам і ознакам віднесення до певних категорій, належать до тієї з них, для якої у визначеному законодавством порядку встановлений правовий режим більш обмеженого лісокористування. У цьому напрямі Постановою Кабінету Міністрів України від 20 червня 2007 р. № 848 затверджено Порядок ведення державного лісового кадастру та обліку лісів, визначено порядок моніторингу за лісовими ресурсами, які на практиці фактично не здійснюються⁴. Як наслідок – в Україні ніхто не може точно сказати, скільки є експлуатаційних лісів та чи є потреба у порубці деревини у господарських зонах природно-заповідного фонду України для того, щоб підтримати економіку України [12]. Також постановою Кабінету Міністрів

¹ Про затвердження Правил поліпшення якісного складу лісів : постанова Кабінету Міністрів України від 12.05.2007 № 724 : ред. від 11.11.2016.

² Про врегулювання питань щодо спеціального використання лісових ресурсів : постанова Кабінету Міністрів України від 23.05.2007 № 761 : ред. від 19.01.2016.

³ Про затвердження Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок : постанова Кабінету Міністрів України від 16.05.2007 № 733 : ред. від 25.10.2017.

⁴ Порядок ведення державного лісового кадастру та обліку лісів : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 20.06.2007 № 848 : ред. від 14.12.2017.

України від 26 жовтня 2016 р. № 756 затверджено нову редакцію Санітарних правил в лісах України¹. Особливістю цього документа є те, що встановлені в ньому санітарні вимоги поширюються на всі суб'єкти-лісокористувачів. Крім того, у вказаних Санітарних правилах закріплено доволі жорсткі вимоги щодо проведення санітарних рубок деревини в Україні.

Слід визнати, що більшість підзаконних актів є застарілими, вони не відповідають потребам сьогодення. Також сучасне лісове законодавство має низку прогалин, які вказують на неналежне врегулювання на підзаконному рівні багатьох відносин, пов'язаних з лісовим фондом. При цьому неузгодженість, яка існує між загальними, спеціальними і локальними рівнями правового регулювання охорони лісів, указує на потребу в ухваленні відповідних нормативних підзаконних актів, які б визначили порядок загального використання лісових ресурсів громадянами України та порядок спеціального використання різних видів деревини лісгоспами. Крім того, подальший розвиток лісового законодавства вимагає розробки Закону України «Про лісовий фонд України».

Звернемо увагу, що в системі державних органів, які виконують функцію управління та контролю за забезпеченням правового режиму охорони лісових ресурсів, особливе місце посідає Державне агентство лісових ресурсів України, основні завдання і функції якого визначені Постановою Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 2014 р. № 521². Зокрема, наказами цього агентства врегульовано деякі питання експорту лісоматеріалів необроблених, затверджено Правила рубок головного користування, які встановлюють норми і вимоги до заготівлі деревини під час спеціального використання лісів. Особливість правового режиму державного лісового фонду зумовлюється відмінностями в порядку використання окремих груп лісів, насамперед державного значення [8, с. 33]. Враховуючи це, підкреслимо, що нормативно-правові положення, які регулюють порядок використання та охорони лісів, містяться також в актах інших галузей права, що на жаль, негативно позначається на ефективності правового регулювання об'єктів лісового фонду. Тому забезпечення раціонального використання й охорони лісів і належної правової регламентації зазначених відносин нерозривно пов'язане з необхідністю кодифікації лісового законодавства.

¹ Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 27 липня 1995 р. № 555 і від 12 травня 2007 р. № 724 : постанова Кабінету Міністрів України від 26.10.2016 № 756.

² Про затвердження Положення про Державне агентство лісових ресурсів України : постанова Кабінету Міністрів України від 08.10.2014 № 521 : ред. від 01.12.2018.

Висновки

Зважаючи на те, що лісові ресурси в Україні за цільовим призначенням здійснюють переважно функції екологічного, виховного та естетичного характеру, правовий режим встановлює не лише обмеження щодо експлуатаційного використання об'єктів лісового фонду, й обов'язок уповноважених державних органів щодо їх державного обліку, охорони та збереження.

Ефективне використання, охорона та збереження лісових ресурсів як важливого компонента природоохоронного комплексу країни безпосередньо залежить від систематизації та належної реалізації норм адміністративного і природоохоронного (лісового) законодавства, які регламентують відносини у сфері лісового фонду, а також від систематичності здійснення державного контролю за використанням, охороною та відновленням лісових ресурсів. З метою вдосконалення правової регламентації відносин у сфері використання та захисту лісів необхідно розробити й ухвалити Закон України «Про лісовий фонд України». Крім того, для оптимізації правових засад у цій сфері необхідно кодифікувати лісове законодавство України. Також потребами часу є системний перегляд і внесення відповідних змін до Лісового кодексу України, оновлення правового статусу органів лісового господарства щодо забезпечення правового режиму лісового фонду, вдосконалення системи державного управління та контролю за лісовим сектором.

Перспективним напрямком подальших досліджень є наукова розробка питань щодо на вдосконалення механізму адміністративно-правового регулювання правового режиму за правопорушення у сфері використання, охорони та захисту лісових ресурсів в Україні в контексті імплементації норм європейського права в українське законодавство.

Список бібліографічних посилань: 1. Бондарчук Н. В. Актуальні питання правового режиму лісів України. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 4. С. 276–279. 2. Незаконна вирубка лісу в Україні: тіньова схема махінацій. *Факти*. 11.03.2019. URL: <https://fakty.com.ua/ua/videos/nezakonna-vyrubka-lisu-v-ukrayini-tinova-shema-mahinatsij/> (дата звернення: 19.05.2019). 3. Теремецький В. І. Податкові правовідносини в Україні: монографія. Харків : Діса плюс, 2012. 648 с. 4. Томаш Л. В. Правовий режим: поняття та ознаки. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2005. Вип. 282: Правознавство. С. 24–27. 5. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 2008. Т. 5: П–С. 736 с. 6. Свинтух М. Б. Правове регулювання земель лісового фонду. *Український журнал прикладної економіки*. 2016. Т. 1, № 1. С. 163–170. URL: <http://cjae.tneu.edu.ua/index.php/cjae/article/view/17> (дата звернення: 12.04.2019). 7. Коссе Д. Д. Правовий режим (інтеграційний та позагалузевий підхід). *Часопис Київського університету права*. 2014. № 2. С. 114–119. 8. Матчук С. В. Особливості правового режиму земель лісового

фонду. *Юридична наука*. 2015. № 1. С. 30–35. **9.** Шершун С. М. Еколого-правове регулювання лісокористування в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2005. 212 с. **10.** Губарев С. В., Лов'як О. О., Мироненко В. П., Тімуш І. С. Екологічне право України : посіб. для підгот. до іспитів. Київ : ІКВС, 2014. 168 с. **11.** Науково-практичний коментар Кодексу України про адміністративні правопорушення / за заг. ред. С. В. Петкова. Київ : Центр учб. літ., 2017. 544 с. **12.** Сторожук В. Ф. Удосконалення нормативної бази обліку лісів і земель: розробка пропозицій щодо удосконалення системи ведення державного лісового кадастру // Державне агентство лісових ресурсів України : сайт. 10.10.2014. URL: http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=129179&cat_id=81209 (дата звернення: 18.05.2019).

Надійшла до редакції 20.05.2019

Volkov O. Ye. Administrative and Legal Principles for Determining the Legal Regime of Using Forestry Resources as an Important Component of Nature-Oriented Complex of Ukraine

The author has studied the concept and content of the legal regime in the general sense and through the prism of the sphere of research of the forestry fund of Ukraine.

The elements and features of the legal regime of forestry resources of general and special purpose have been characterized. The author has offered own definition of the concept of "legal regime of the forestry fund".

It has been emphasized that the effective protection of the forestry fund as an important component of the country's nature-oriented complex depends directly on the proper implementation of the norms of the legislation regulating the relations concerning the use and protection of forestry resources, compliance of these norms with the provisions of European legislation and time requirements, as well as on the systematic exercise of state control over the area of use and protection of forestry resources.

It has been concluded that it is necessary to improve administrative and legal principles of the use (protection) of the forestry fund objects of the proper legal regulation of relations in this sphere by developing and adopting the Law of Ukraine "On the Forestry Fund of Ukraine", codification of the forest legislation of Ukraine, systematic review and introduction of relevant amendments to the Forest Code of Ukraine, updating the legal status of the forestry authorities in regard to ensuring the legal regime of the forestry fund.

The author considers the scientific development of issues concerning the elaboration of the issues on improving the mechanism of administrative and legal regulation of the legal regime for offenses in the field of use and protection of forestry resources in Ukraine in the context of the implementation of European law into Ukrainian legislation as a perspective direction for further research.

Key words: legislation, normative and legal acts, legal regime, forestry fund, use and protection, forest resources, administrative and legal regulation, nature-oriented complex.

